

15

SAVARANKIŠKOS VEIKLOS SAMPRATA UNIVERSITETINĖSE STUDIJOSE

Ilona Tandzegolskienė, Aušra Rutkienė, Rita Pileckaitė

ANOTACIJA

Mokykloje mokiniai skatinami mokytis savarankiškai, tačiau šiose ugdymo įstaigose svarbu laikytis mokymo(-si) plano ir mokymo(-si) turinio. Pradėjus studijuoti universitete, tenka daugiau dirbti savarankiškai, nes studijos universitete iš esmės skiriasi nuo mokymosi mokykloje. Būtent šiuo laikotarpiu dažnai pasigendama gebėjimo savarankiškai veikti. Taip pat svarbu paminėti, kad mokinio ir studento savarankiškos veiklos raiška matoma stebint jo atliekamas veiklas ir įvertinant, kiek paskirtos ar individualiai suplanuotos užduotys vykdomos savarankiškai, pasitelkiant kritinį mąstymą ir kūrybingumą. Mokinio / studento savarankiškumo lygmenį galima nustatyti analizuojant, kaip dažnai ir intensyviai yra pasitelkiama mokytojo / dėstytojo pagalba atliekant užduotį, taip pat – stebint mokinio / studento pasirinkimo laisvės lygį atliekant užduotį, gebėjimą pritaikyti įgytas žinias imituotoje ar natūralioje situacijoje.

PAGRINDINĖS SĄVOKOS:

universitetinės studijos, studentas, gebėjimas savarankiškai veikti, savarankiškumo lygis, savarankiška veikla studijų metu

IVADAS

Pagrindinė aukštųjų mokyklų funkcija yra parengti studentus būsimai profesinei veiklai, ugdyti jų kūrybines galias, kritinį mąstymą, problemų sprendimo ir dalykinio bendravimo įgūdžius (Lietuvos aukštasis mokslas. Baltoji knyga, 1999). Pagrindinis praktinio ugdymo tikslas – išugdyti savarankišką asmenybę, galinčią veikti savarankiškai, nepriklausomai nuo kitų. P. Jarvis (2001) pabrėžia M. S. Knowles (1975) teiginį, kad savarankiškai mokantis padeda mokytojai, kuratoriai, auklėtojai ar kolegos. Augdamas, bręsdamas žmogus kuria ir plėtoja savo požiūrį, nuomonę apie įvairius dalykus, pradeda priešintis kitų nuomonei – tuomet savarankiškumo, nepriklausomybės poreikis tampa ypač ryškus (Rajeckas 2004). Kaip pabrėžia G. Linkaitytė (2003), mokymas mokykloje – glaudžiai susijęs su siekiu lavinti mokinių įgūdžius ieškoti informacijos (kitaip sakant, mokoma mokytis savarankiškai), o dirbant su studentais siekiama aprūpinti juos informacijos šaltiniais ir remti jų savarankišką informacijos paiešką, t. y. skatinti studijų metu veikti savarankiškai.

Kalbant apie universitetines studijas, svarbu ne tik gebėjimas rasti tinkamus informacijos šaltinius ir juos tinkamai panaudoti studijų metu. Šiuo atveju daug svarbiau yra savarankiška informacijos paieška, jos analizavimas, apdorojimas ir pateikimas, taip pat svarbu gebėti savarankiškai inicijuoti studijų procesą ir įvertinti, kaip šis procesas pavyko, kokie gauti rezultatai. Kaip teigia S. Šalkauskis (2005: 23), studentas „turi pasireikšti maksimaliniu savarankiškuoju veiklumu, nes jis yra priėjęs tokį savo amžiaus laikotarpį, kai auklėjimas turi pasikeisti auklėjimusi, lavinimas – lavinimusi, prievarta – laisve, priežiūra – pasitikėjimu, mokymas – patarimu ir vadovavimu akademi-niame darbe“. Autorius pabrėžia studento savarankiškumą ir savarankišką veiklą universitete, o dėstytoją laiko konsultantu ir patarėju. Savarankiškumas – esminė asmenybės savybė, kuri leidžia tinkamai pasirinkti veiklos ir bendravimo tikslus, priemones ir būdus, aktyviai ir produktyviai veikti. Suaugusio žmogaus savarankiškumą sunku atskirti nuo motyvacijos, kadangi jis jau žino, kodėl mokosi, kam jam to reikia, ir todėl pasiruošęs veikti savarankiškai.

Tyrimo aktualumas. Jaunuolis, baigęs mokyklą ir atėjęs studijuoti į universitetą, vadina-mas suaugusiu ir laikomas savarankiška asmenybe. Čia pastebimas perėjimas nuo priklausomybės nuo mokytojų ir vadovėlių į laisvą pasirinkimą planuojant ir veikiant savarankiškai studijų metu.

Tyrimo problema. Savarankiška veikla – neatskiriama universitetinių studijų dalis. Po mokymosi mokykloje, kai nurodoma, kiek, kaip, kada reikia išmokti, universitete studentai įgyja daugiau laisvės. Svarbu išsiaiškinti, kaip pradedantys studijuoti pirmojo kurso studentai suvokia savarankiškos veiklos sąvoką, kiek aktyviai patys inicijuoja studijų procesą ir kaip keičiasi jų požiūris į savarankišką veiklą studijų metu. Taip pat svarbu išsiaiškinti, kokie veiksniai skatina studentus savarankiškai veikti.

Tyrimo **objektu** pasirinkta socialinių mokslų srities studentų savarankiškos veiklos sam-prata. Tyrimo **tikslas** – ištirti socialinių mokslų srities studentų savarankiškos veiklos sampratą studijų metu.

Siekiant šio tikslo, buvo suformuluoti tokie **uždaviniai**:

1. apibūdinti savarankiškos veiklos sampratą ir aptarti pagrindinius savarankiškos veiklos elementus;
2. apibrėžti savarankiškumo lygmenį, būdingą universitetinėms studijoms;
3. įvertinti, kaip 1–2 kurso socialinių mokslų srities studentai supranta savarankišką veiklą studijų metu, išskirti pagrindinius veiksnius, lemiančius gebėjimą veikti savarankiškai

Tyrimas atliktas taikant keletą **metodų** – *literatūros šaltinių ir dokumentų analizę, anketinę apklausą raštu ir statistinę duomenų analizę* MS Excel programa ir SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 16.0 versija. Atliekant statistinę analizę, taikytas Vilkoksono kriterijus ir reikšmių vidurkiai, duomenys statistiškai apdoroti taikant aprašomosios statistikos metodą.

1. SAVARANKIŠKOS VEIKLOS SAMPRATA IR UNIVERSITETO STUDENTO SAVARANKIŠKUMO LYGMUO

Žmogus, siekiantis pilnavertiškai prisitaikyti prie besikeičiančios aplinkos ir visuomenės, privalo būti kūrybingas, lankstus, gebėti kritiškai mąstyti. Kadangi visuomenės narių gyvenimas yra kintantis, vyksta globalizacijos internacionalizacija, suaugusiam žmogui vis sunkiau priimti naujoves. Kūrybingumas, gebėjimas į įvairias situacijas pažiūrėti kitaip, pasitelkus kritišką ir loginį mąstymą, padeda lengviau prisitaikyti visuomenėje, spręsti kilusias problemas. Kaip teigia L. W. Chene (1983) (cituojama iš Merriam, Caffarella 1999), savarankiškai besimokantį asmenį galima apibūdinti atsižvelgiant į tokius elementus, kaip gebėjimas priimti sprendimus, kritinis mąstymas, gebėjimas aiškiai suvokti mokinių / studentų bendruomenės normas ir ribas, kūrybingumas, gebėjimas savarankiškai pasirinkti tinkamą veiklos pobūdį, numatyti mokymosi tikslus ir tikslui pasiekti tinkamų priemonių bei mokymosi metodų pasirinkimas.

G. Linkaitytės (2003), M. Teresevičienės ir kt. (2004) teigimu, „suaugusieji yra atsakingi už savo gyvenimą, priimamus sprendimus, atliekamus veiksmus. /../ Tik patekęs į mokymosi situaciją, suaugęs staiga praranda visą savo savarankiškumą, sėda į suolą tarsi mokykloje, susideda rankas tarsi sakydamas: mokyk mane. Taip pasireiškia mokyklinės patirties apspręstas paradoksas“. Nors sakoma, kad mokykloje ugdomas savarankiškumas ir kritinis mąstymas, galima pastebėti, kad ne visada taip yra. Netgi būdami suaugę ir atėję tęsti studijų, kartais žmonės laukia, ką pasakys mokytojas, ką lieps daryti. Mokykloje įgyta patirtis, kai mokytojas yra visa žinantis autoritetas, patekus į naują mokymo situaciją vėl sugrįžta. Siekiant apžvelgti, kaip ugdymo įstaigose keičiasi savarankiškumo ir savarankiško mokymosi / veiklos pobūdis, ir norint pagrįsti autorių teiginius, analizuojamas LR Švietimo įstatymas (11, 13, 14 straipsniai): pirmoje lentelėje pateikiama ugdymo studijų paskirtis ir vidurinio ugdymo, aukštesniųjų studijų bei aukštojo mokslo studijų charakteristika (žr. 1 lentelę).

Aptariant pirmąją lentelę, galima teigti, kad LR švietimo įstatyme vidurinio ugdymo paskirtis – padėti įgyti bendrąjį išsilavinimą, tačiau čia nėra kalbama apie savarankiškumą ar jo ugdymą. Tiek aukštesniųjų, tiek aukštojo mokslo studijų paskirtis yra padėti asmeniui įgyti išsilavinimą, tačiau matyti, kad čia jau kalbama apie asmenį, kuris geba savarankiškai veikti studijų metu, t. y. studijuoti. Aptariant dabartinį švietimo įstatymą dėl vidurinio ugdymo, aukštesniųjų studijų ir aukštojo mokslo studijų, galima daryti išvadą, kad čia neaiškiai apibrėžtas objektas ir priemonės, padedančios ugdyti jaunuolio savarankiškumą. Kaip pastebima pateiktoje lentelėje, mokykloje mokinytis yra labiau priklausomas nuo mokytojų, vadovėlių, pateikiamos informacijos. Jo savarankiškumas yra minimalus, įstatymuose apie savarankiškumo lygmenis neužsimenama. LR švietimo įstatymo 11 straipsnyje (vidurinis išsilavinimas) nėra apibrėžiama, kad vienas iš mokyklos uždavinių yra ugdyti jaunuolio savarankiškumą. Galima būtų teigti, kad mokykloje yra mokoma savarankiškumo, o savarankiškas mokymasis dažnai suprantamas kaip informacijos paieška ar tik tam tikro mokymosi metu pateiktos užduoties savarankiškas atlikimas.

1 lentelė. Ugdymo studijų paskirtis ir charakteristika LR švietimo įstatyme

ĮSTATYMAS	PASKIRTIS	CHARAKTERISTIKA
Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 2008, 11 straipsnis. Vidurinis ugdymas	Vidurinio ugdymo paskirtis	<i>Padėti asmeniui įgyti</i> bendrąjį dalykinį, sociokultūrinį, technologinį raštingumą, dorinę, tautinę ir pilietinę brandą, profesinės kompetencijos pradmenis ir (ar) kvalifikaciją.
Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 2008, 13 straipsnis. Aukštesniosios studijos	Aukštesniųjų studijų paskirtis	1. <i>Padėti asmeniui įgyti</i> aukštesnįjį išsilavinimą bei tam tikrą kvalifikaciją ir parengti dalyvauti darbo rinkoje ir visuotiniame šalies gyvenime; 2. Aukštesniosios studijos yra visuotinės, jos teikiamos asmeniui, įgijusiam vidurinį išsilavinimą ir <i>gebančiam savarankiškai veikti studijų metu.</i>
Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 2008, 14 straipsnis. Aukštojo mokslo studijos	Aukštojo mokslo studijų paskirtis	1. <i>Padėti asmeniui įgyti</i> aukštąjį išsilavinimą bei atitinkamą kvalifikaciją ir parengti aktyviai profesinei, visuomeninei ir kultūrinei veiklai. 2. Aukštojo mokslo studijos yra visuotinės, jos teikiamos asmeniui, įgijusiam vidurinį išsilavinimą ir <i>gebančiam savarankiškai veikti studijų metu.</i>

(Parengta remiantis LR švietimo įstatymais, 2008)

Aukštasis mokslas (universitetinės ir neuniversitetinės bakalauro studijos bei magistro studijos) LR švietimo įstatyme (2008) yra išskirstytas į aukštesniąsias studijas (13 straipsnis, 2008) ir aukštojo mokslo studijas (14 straipsnis, 2008), tačiau jų paskirtis apibrėžta beveik vienodai. Pabrėžiama, kad aukštojo ir aukštesniojo mokslo studijos aukštąjį išsilavinimą teikia studentui, kuris geba savarankiškai veikti. Taigi galima būtų teigti, kad studijuojantis universitete asmuo geba veikti savarankiškai, t. y. pats inicijuoja informacijos paiešką, jos apdorojimą ir tinkamą išanalizuotos medžiagos pateikimą, taigi šiuo atveju svarbu kritinis ir logiškas mąstymas, metodų numatymas, bendradarbiavimas, įsivertinimas.

Kaip jau minėta analizuojant Švietimo įstatymą (2008), aukštasis mokslas skatina veikti savarankiškai, todėl svarbu paminėti su savarankiška veikla susijusius šiuolaikinio universiteto siekinius. V. Zuzevičiūtė ir M. Teresevičienė (2007: 33) apžvelgusios įvairius valstybinius dokumentus, kai kurių užsienio universitetų statusus ir strategijas (Lietuvos aukštasis mokslas. Baltoji knyga, 1998; Dearing ataskaita (Didžioji Britanija), 1997; Strathclyde'o, Mančesterio (Didžioji Britanija), Tventės, Leideno (Olandija), Krokuvos (Lenkija) universitetų dokumentų analizė), išskyrė tokius šiuolaikinio universiteto siekinius:

1. Skatinti nuolatinį tobulėjimą, pabrėžiant bendruosius įgūdžius, tokius, kaip gebėjimas bendradarbiauti, savarankiškumas, kritinis mąstymas; tai yra esminės nuolatinio mokymosi ir sėkmingos karjeros prielaidos.

2. Paskatinti žmones kuo labiau išplėtoti savo galimybes ir padėti jiems tai daryti, visą gyvenimą intelektualiai tobulinantis, pasirengiant darbui, prisidedant prie visuomeninių procesų ir realizuojant save.

3. Padėti studentams kuo daugiau sužinoti ir suprasti savo ir visuomenės bei ekonomikos labui.

4. Prisidėti prie demokratiškos, civilizuotos, lygiateisės visuomenės kūrimo.

Taigi universiteto siekiniuose pabrėžiama bendrieji įgūdžiai, bendradarbiavimas, kritiškas mąstymas ir savarankiška veikla. V. J. Pukevičiūtė (2007), remdamasi G. Bergmann ir kt. (2004) mokymosi samprata, mokymąsi skirsto į tris lygmenis, kur trečiasis lygmuo padeda aiškiau nusaityti gebėjimo veikti savarankiškai sampratą:

1. Nulinė pakopa, kur kalbama apie žinias ir jų taikymą esant naujoms situacijoms.

2. Pirmasis lygmuo apima etapą, kai išmokstama naujų žinių elementų, įgyjama naujos patirties, naudojami metodai, padedantys įsisavinti žinias, naujos žinios susiejamos su jau

turimomis.

3. Antroji pakopa – tai mokėjimas mokytis¹ apmąstant mokymosi etapus ir vertinimo procesus, keičiant tradicinio mokymosi metodus į šiuolaikinius. Pasak autorės, šis lygmuo apima motyvuotą savo paties mokymosi proceso reguliavimą, kuris nukreipiamas visą gyvenimą truncančio mokymosi linkme.

Galima būtų teigti, kad siekiant savarankiškumo, studijuojant universitete yra svarbūs yra šie elementai: a) gebėjimas savarankiškai organizuoti mokymosi procesą, b) gebėjimas valdyti šį procesą, c) gebėjimas vertinti mokymosi procesą ir d) gebėjimas įsivertinti atliekamas veiklas.

Siekiant atskleisti studento savarankiškumo lygmenį, svarbu aptarti kvalifikacijos sąrangoje išsamiai aprašomą šeštąjį kvalifikacijų lygmenį. Šeštojo lygmens kvalifikacija reikalauja asmens „savarankiškumo vykdant veiklas, kurias kartais inicijuoja pats“. Veikla gali būti atliekama komandoje arba vadovaujant kitų veiklai. Atliekamos veiklos dažniausiai „reikalauja prisiimti didelę atsakomybę“. Veikla yra sudėtinga, kuri susideda iš įvairių tarpusavyje susijusių operacijų. Dažnai jos atliekamos skirtingose darbo vietose ar skirtingoje veiklos aplinkoje. Nuolatinio kintamumu pasižymi veiklos technologinė ir organizacinė aplinka (Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba, 2007; Laužackas, Tūtlys 2007). Šeštajame lygmenyje yra pabrėžiamas savarankiškumas „per žmogaus inicijuotą veiklą bei didelę atsakomybę prisiėmimą“ (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. VI lygmeniui keliami veiklos reikalavimai ir savarankiškumo charakteristika

SIŪLOMAS LIETUVOS KVALIFIKACIJŲ SĄRANGOS LYGMUO	NEATITIKIMAS	DABARTINIAI LIETUVOS PROFESINIO IŠSILAVINIMO LYGMUO
VI lygmens kvalifikaciją sudaro specialios profesinės veiklos srities žinios, veiklos procesų valdymo ir darbo komandoje gebėjimai, kūrybiškumas bei gebėjimas valdyti metodus ir priemones nuolat kintančioje specializuotoje profesinėje aplinkoje. Kvalifikacija įgyjama studijuojant aukštosiose mokyklose (pagrindinės studijos – pirmosios pakopos nuosekliosios universitetinės ir neuniversitetinės studijos) arba mokantis neformalioju ar savaiminiu būdu ir pripažįstant atitinkamas kompetencijas, įgytas darbo vietoje. Šio lygmens kvalifikacija pripažįstama suteikiant profesijos bakalauro arba bakalauro kvalifikacinį laipsnį ir išduodant diplomą. Sektorinės ir profesinės institucijos gali siūlyti pripažinti šio lygio mokymąsi darbo aplinkoje.	Svarbiausias neatitikimas yra tai, kad siūlomas VI kvalifikacijos lygmuo dabar apima du lygmenis (IV lygmuo, 2 polygmenis, V lygmuo), ir vienas jų yra tik 2 IV lygmens polygmenis. VI siūlomas lygmuo apima aukštąjį universitetinį / neuniversitetinį išsilavinimą, mokymąsi neformalioju ar savaiminiu būdu ir kompetencijų, įgytų darbo vietoje, pripažinimą. Dabar aukštasis universitetinis / neuniversitetinis išsilavinimas išskiriamas į du lygmenis, nepripažįstamos mokantis neformalioju ar savaiminiu būdu įgytos kompetencijos, įgytos darbo vietoje. VI lygmuo kalba apie gebėjimą valdyti priemones kintančioje aplinkoje, o IV lygmens 2 polygmenis, V lygmuo – apie gebėjimą atlikti veiklą konkrečiose veiklos srityse. VI lygmenyje kalbama apie darbo komandoje gebėjimą – to nėra IV lygmens 2 polygmenyje, V lygmenyje.	IV lygmuo. 2 polygmenis. Kompetencija savarankiškai atlikti sudėtingą atsakomybės reikalaujantį darbą konkrečiose veiklos srityse. Įgyjami gebėjimai savarankiškai atlikti planavimo, organizavimo, administravimo ir kontrolės funkcijas. Minimalus bendrojo išsilavinimo cenzas: neuniversitetinis aukštasis. V lygmuo. Kompetencija savarankiškai atlikti kūrybinį atsakomybės reikalaujantį darbą konkrečiose veiklos srityse. Išsamiais žiniomis pagrįsti gebėjimai leidžia planuoti ir vertinti darbą, vykdyti valdymo funkcijas. Minimalus bendrojo išsilavinimo cenzas: aukštasis universitetinis.

(Parengta pagal „Lietuvos nacionalinės kvalifikacijų sistemos koncepcija“, Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba, 2007; Sellin 2007)

Antroje lentelėje išryškėja skirtumai tarp siūlomų Lietuvos kvalifikacijų sąrangos lygmenų ir dabartinių Lietuvos profesinio išsilavinimo lygmenų. Galima būtų išskirti šiuos pagrindinius skirtumus:

1 V. J. Pukevičiūtė (2007) tai vadina mokėjimu mokytis, tačiau kadangi šiame straipsnyje nagrinėjamos universitetinės studijos, bus vartojami „savarankiškos veiklos“ arba „gebėjimo veikti savarankiškai studijų metu“ terminai.

1. gebėjimą valdyti priemones kintančioje aplinkoje;
2. gebėjimą dirbti komandoje;
3. kvalifikacijos įgijimą studijuojant aukštosiose mokyklose arba mokantis neformalioju ar savaiminiu būdu ir pripažįstant atitinkamas kompetencijas, įgytas darbo vietoje.

Kalbant apie kvalifikacijos įgijimą studijuojant aukštosiose mokyklose, mokantis neformalioju ar savaiminiu būdu ir pripažįstant atitinkamas kompetencijas, galima pastebėti, kad siūlomas Lietuvos kvalifikacijų sąrangos VI lygmuo sujungia du dabartinius lygmenis, į kuriuos kol kas neįeina kvalifikacija, įgyta mokantis neformalioju ar savaiminiu būdu, ir kompetencijų, įgytų darbo vietoje, pripažinimas.

Atlikus apžvalgą, galima teigti, kad atėjęs studijuoti į aukštojo mokslo studijas jaunas žmogus turi gebėti veikti savarankiškai, kelti sau tikslus ir uždavinius, kuriuos turi pats ir įgyvendinti. Čia susiduriama su persiorientavimo problema. Studentas turi gebėti planuoti ir kontroliuoti savo veiklą. Mokykloje už jo mokymąsi atsakingi buvo mokytojai, dabar šią atsakomybę studentas prisiima pats. Dokumentuose (LR Švietimo įstatyme 2008, Lietuvos nacionalinės kvalifikacijų sistemos koncepcijoje, 2007) nėra akcentuojama, kaip reikėtų siekti mokinio / studento savarankiškumo. Minima, kad mokykloje siekiama padėti mokiniui įgyti bendrąsias žinias, o universitetinėse studijose jis jau turi būti pasirengęs savarankiškai veiklai. Tad savarankiškumas turėtų būti ugdomas nuosekliai, palaipsniui, pradedant šeimoje, šiek tiek stipriau tęsiamas mokykloje ir ypač atsakingai ugdomas ir skatinamas aukštesniojoje mokykloje ar universitete.

2. TYRIMO METODIKA IR DALYVIŲ APRAŠAS

2.1. TYRIMO METODIKA

Tyrimas buvo atliktas dviem etapais. Pirmajame etape buvo apklausti socialinių mokslų srities pirmojo kurso studentai, o antrajame tyrimo etape – socialinių mokslų srities antrojo kurso studentai, studijuojantys Vytauto Didžiojo universiteto Socialinių mokslų fakultete. Pirmasis tyrimo etapas buvo atliktas 2008 m. gruodžio mėnesį, apklausti pirmojo kurso studentai. Iš 120 išdalytų anketų sugrįžo 98. Antrasis tyrimo etapas buvo atliktas 2009 vasario mėnesį, apklausti antrojo kurso studentai. Iš 100 anketų sugrįžo 87. Iš viso tyrime dalyvavo 185 respondentai: 98 pirmojo kurso ir 87 antrojo kurso studentai. Anketų grįžtamumo procentas: pirmo kurso – 82 proc., antro kurso – 87 proc. Bendras grįžtamumo procentas (pirmosios ir antrosios apklausos) – 84 proc.

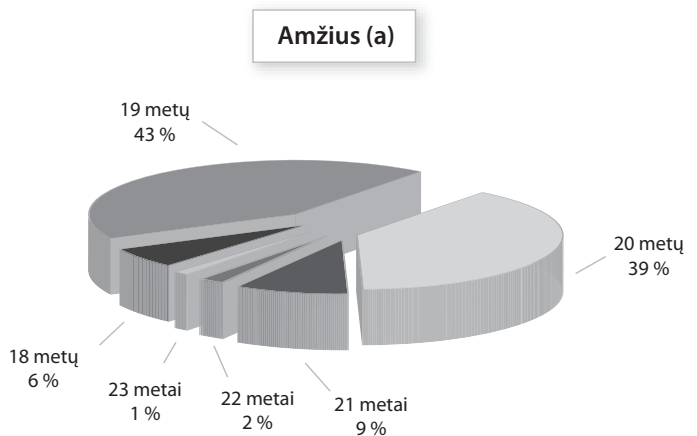
Tyrimo dalyviai buvo atrinkti netikimybinės atrankos būdu, patogumo principu. Tyrimo imtis yra proginė ir tikslinė, nes tyrėjas tikslingai pasirinko konkretaus universiteto socialinių mokslų srities pirmojo ir antrojo kurso studentus, atsižvelgdamas į tyrimo problemą (Zuzevičiūtė 2005). Pirmakursiai pasirinkti kaip ką tik baigę mokyklą ir dar nepamiršę mokykloje (kur savarankiškumas yra minimalus) įgytos mokymo(-si) patirties. Antrakursiai pasirinkti kaip jau įgiję mokymo(-si) universitete patirties. Taip buvo tikimasi išsiaiškinti jų požiūrį į savarankiškos veiklos universitete raišką.

2.2. TYRIMO DALYVIŲ APRAŠAS

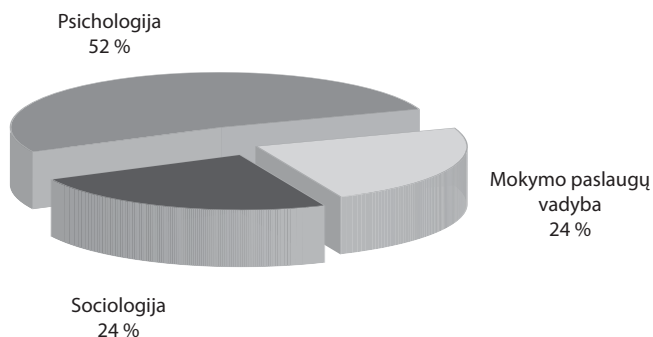
Apklausus 1–2 kurso socialinių mokslų srities studentus, pastebėta, kad didžiąją dalį respondentų sudaro moterys. Apklausoje dalyvavo 185 respondentai: 18 (10 proc.) vyrų ir 167 (90 proc.) moterys. Respondentų amžius pasiskirstė nuo 18 metų iki 23 metų. Didžiąją apklaustųjų studentų dalį sudarė devyniolikmečiai ir dvidešimtmečiai. Apklausoje dalyvavo 80 respondentų (43 proc.), kuriems buvo 19 metų, ir 73 respondentai (39 proc.), kuriems buvo 20 metų. Studentai, kuriems apklausos metu buvo 18 metų, sudarė 6 proc., 21 metų respondentai sudarė 9 proc., 22 metų respondentai – 2 proc., 23 metų – 1 proc. (žr. 1 pav. (a)).

Apžvelgiant respondentų pasiskirstymą pagal studijų programą universitete, galima

pastebėti, kad dauguma jų – 96 (52 proc.) – buvo psichologijos programos studentai. Sociologijos ir mokymo paslaugų vadybos programos studentai pasiskirstė beveik vienodai: apklausti 44 (24 proc.) sociologijos studentai ir 45 (24 proc.) mokymo paslaugų vadybos studentai (žr. 1 pav. (b)).

Studijų programa universitete (b)

1 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių (a) ir studijų programą (b)

Apibendrinant galima paminėti, kad didžiąją dalį apklaustųjų sudarė moterys. Respondentų amžius svyravo nuo 19 metų iki 23 metų, tačiau dauguma jų buvo devyniolikmečiai ir dvidešimtmėčiai. Daugumą sudarė pasirinktojo universiteto 1–2 kurso socialinių mokslų srities psichologijos studijų programos studentai.

3. GEBĖJIMAS SAVARANKIŠKAI VEIKTI STUDIJUOJANT UNIVERSITETE

[vairių mokymo(-si) teorijų šalininkai (Rogers 1961; Maslow 1987; Butkienė, Kepalaitė 1996; Frankl 1997; Vygotskis 1999; Bitinas 2000; Piaget 2002; Sahlberg 2003; Muijs, Reynolds 2005; Carter 2008) nevienodai apibūdina savarankiškumą mokantis. Vienų autorių teigimu, tai gali būti mokymas, kai mokinys turi minimalią laisvę nustatyti mokymosi tikslus ir uždavinius. Kitų nuomone, tai galėtų būti nuolatinis mokinio skatinimas atlikti savarankišką veiklą ir suteikti pagalbą. Trečios autorių grupės nuomone, mokinys yra laisvas rinktis, jam perduodama atsakomybė už mokymo(-si) procesą ir / arba suteikiama galimybė patikrinti savo sukurtų žinių modelius. Pastarieji autoriai teigia, kad mokymosi metu mokinys yra savarankiškas, geba ne tik rasti ir apdoroti reikiamą informaciją, bet ir vertinti savo pasiekimus. 3 lentelėje pateikti teiginiai, kurie buvo suformuluoti siekiant išsiaiškinti studentų požiūrį į tai, kaip jie supranta savarankiškumą studijų metu.

3 lentelė. Savarankiškumo samprata studijų metu

	Teiginys	I kursas		II kursas		Kritinė reikšmė Z, Vilkoksono kriterijus	P
		Pasisakymų skaičius	Procentinė išraiška	Pasisakymų skaičius	Procentinė išraiška		
1.	Mokymasis mintinai, mechaniškai atkartojant	13	13,3	1	1,1	-3,102	0,002
2.	Nauja mokymosi situacija, kurioje derinant turimas ir naujas žinias, randami kiti sprendimo variantai	57	58,2	62	71,3	-1,852	0,064
3.	Kūrybiškumo pasitelkimas	54	55,1	40	46	-1,236	0,217
4.	Motyvacija mokytis, tačiau reikia nuorodų, siekiant įsisavinti tam tikras žinias	43	43,9	35	40,2	-0,500	0,617
5.	Pasitikėjimas savo turimomis žiniomis ir gebėjimais	48	49	45	51,7	-0,372	0,710
6.	Gebėjimas planuoti savo mokymąsi, stebėti, koreguoti bei vertinti savo mokymosi rezultatus ir procesą	77	78,6	79	90,8	-2,278	0,023

Ryškiausius skirtumus galima pastebėti vertinant 1 ir 6 teiginius, kurie sako, kad savarankiškumas studijų metu – tai: 1. „kai, reikia mokytis mintinai, mechaniškai atkartojant“; 6. „kai, pats besimokantysis geba planuoti savo mokymąsi, stebėti, koreguoti bei vertinti savo mokymosi rezultatus ir procesą“. Vertindami teiginį, kad savarankiškumas yra „nauja mokymosi situacija, kurioje derinant turimas ir naujas žinias, randami kiti sprendimo variantai“, pirmojo kurso studentai jį pasirinko 57 atvejais (58,2 proc.), antrojo kurso – 62 (71,3 proc.) atvejais. Požiūris, kad savarankiškumas studijų metu yra tada, kai galima pasitelkti kūrybiškumą, pirmojo ir antrojo kurso studentų vertinamas nevienodai: pirmojo kurso studentai jį pasirinko 54 (55,1 proc.) atvejais, antrojo kurso studentai – 40 (46 proc.) atvejais, taigi atvejų skaičius mažėja.

Kiekybinio kintamojo neparamestrinis palyginimas dviejose imtyse yra statistiškai reikšmingi skirtumai, kuriuos galime matyti suskaičiavę Vilkoksono kriterijaus reikšmę ($p=0,001$, $p<0,05$) 1 ir 6 teiginiams (žr. 3 lentelę). Galima būtų teigti, kad antrojo kurso studentų požiūris į teiginį, kad „savarankiškumas studijų proceso metu – tai mokymasis mintinai, mechaniškai atkartojant“

skiriasi nuo pirmojo kurso studentų: tik vienas antrakursis (1,1 proc.) ir 13 (13,3 proc.) pirmakursių pasirinko šį teiginį. Taip pat statistiškai reikšmingi skirtumai išryškėja vertinant šeštąjį teiginį „pats besimokantis geba planuoti savo mokymąsi, stebėti, koreguoti bei vertinti savo mokymosi rezultatus ir procesą“. Didžioji dalis – 79 (90,8 proc.) – antrojo kurso studentų manė, kad šis teiginys geriausiai apibūdina savarankiškumą mokantis, šiam teiginiui pritarė ir 77 (78,6 proc.) pirmojo kurso studentų. Taigi galima būtų teigti, kad dalis pirmojo kurso studentų savarankiškumą studijų metu apibūdina kaip mokymąsi mintinai, mechaniškai atkartojant, tačiau didžioji dalis antrojo kurso studentų savarankiškumą studijų metu suvokia kitaip – t. y. „kai, pats besimokantis geba planuoti savo mokymąsi, stebėti, koreguoti bei vertinti savo mokymosi rezultatus ir procesą“.

Siekiant išsiaiškinti respondentų nuomonę, kokie veiksniai galėtų padėti veikti savarankiškai, buvo pateikti 7 teiginiai (žr. 4 lentelę), kuriais išskiriama savikontrolė, atsakomybė, motyvacija, studento patirtis, mokymo(-si) planavimas, mokymosi aplinkos svarba ir mokymosi metu reikiamų įgūdžių panaudojimas. Pateikiant šį klausimą, buvo remtasi įvairiomis mokymo(-si) teorijomis. Priklausomai nuo skirtingų teorijų, studentas yra arba savarankiška asmenybė, motyvuota ir atsakinga už savo mokymą(-si) (konstruktyvizmo teorija), arba turintis nepakankamai žinių ir laukiantis pagalbos (humanistinė teorija), arba besimokantis klausimų ir atsakymų principu, kai mokytojo / dėstytojo dalyvavimas mokymosi procese perteikiant žinias yra labai svarbus (bihevioristinė teorija).

4 lentelė. Veiksniai, skatinantys savarankiškai veikti studijų metu

	Teiginio raktinis žodis	I kursas		II kursas		Kritinė reikšmė Z, Vilkoksono kriterijus	P
		Pasisakymų skaičius	Procentinė išraiška	Pasisakymų skaičius	Procentinė išraiška		
1.	Savikontrolės	50	51	35	40,2	-1,466	0,143
2.	Atsakomybės	67	68,4	56	64,4	-0,574	0,566
3.	Motyvacijos	83	84,7	79	90,8	-1,254	0,210
4.	Mokymosi proceso reguliavimo įgūdžių	9	9,2	14	16,1	-1,418	0,156
5.	Patirties	24	24,5	7	8	-2,981	0,003
6.	Išankstinio mokymosi veiksmų planavimo	29	29,6	44	50,6	-2,907	0,004
7.	Atitinkamos mokymosi aplinkos	30	30,6	26	29,9	-0,107	0,915

Pirmojo ir antrojo kursų studentai išskyrė, kad siekiant veikti savarankiškai reikia *atsakomybės, motyvacijos, patirties ir išankstinio veiksmų planavimo* (žr. 4 lentelę). Iš respondentų atsakymų galima matyti, kad ir pirmojo, ir antrojo kurso studentai beveik vienodai išskiria atsakomybę, kaip vieną iš svarbių veiksnių, reikalingų savarankiškai veiklai studijų metu: 67 (68,4 proc.) – pirmojo kurso studentai, 56 (64,4 proc.) – antrojo kurso studentai. Motyvacija taip pat svarbi kalbant apie gebėjimą veikti savarankiškai – taip mano 83 (84,7 proc.) pirmojo kurso studentai ir 79 (90,8 proc.) antrojo kurso studentai.

Statistiškai reikšmingus skirtumus matome analizuodami 5 ir 6 teiginius, suskaičiavę Vilkoksono kriterijaus reikšmę ($p < 0,05$, žr. 4 lentelę). Antrojo kurso studentai, skirtingai nuo pirmojo kurso studentų, mano, kad patirtis nėra esminis veiksnys, kuris skatintų veikti savarankiškai: pirmojo kurso studentų pasisakymų skaičius – 24 (24,5 proc.), antrojo kurso studentų – 7 (8 proc.). Antrojo kurso studentų požiūriu, siekiant veikti savarankiškai, labiau reikia išankstinio mokymosi veiksmų planavimo. Pirmojo kurso studentai šiam požiūriui pritaria mažiau: pirmojo kurso pasisakymų

skaičius – 29 (29,6 proc.), antrojo kurso studentų – 44 (50,6 proc.).

Analizės rezultatai rodo, kad pirmojo kurso studentai pabrėžia mokymosi patirtį, kaip svarbią savarankiškai veiklai, o antrojo kurso studentai mano, kad norint veikti savarankiškai studijų metu svarbiau yra išankstinio mokymosi veiksmų planavimas. Skatinant studentų savarankiškumą, savarankišką veiklą, svarbu, kad mokymo(-si) tikslai sutaptų su studento asmeniniais interesais, kad jis būtų įtraukiamas į mokymo(-si) / studijų proceso planavimą. Tai padėtų skatinti studentų savarankiškumą ir galėtų būti motyvuojantis veiksnys studijuojant. Siekiant išsiaiškinti, kas skatintų studentų savarankiškumą, respondentų buvo klausiami, kokios veiklos reiktų, kad būtų skatinamas jų savarankiškumas (žr. 5 lentelę).

Iš 5 lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad respondentai išskyrė veiklas, kurių metu būtų skatinamas savarankiškumas, tai: *įvairius mokymo(-si) metodų pasirinkimas, kuris būtų taikomas studijų metu; galimybė kartu su dėstytoju sudaryti mokymosi planą ir apibrėžti mokymo(-si) tikslus bei laukiamus rezultatus; galimybė diskutuoti, pareikšti savo nuomonę ir įsitikinimus nebijant būti kritikuojamam dėstytojo*. Pastarajam teiginiui pritarė panašūs skaičius pirmojo ir antrojo kurso studentų (58 (59,2 proc.) pirmojo kurso studentai ir 60 (69 proc.) antrojo kurso studentų). Galima pastebėti nuomonės dėl trečiojo teiginio nesutapimą: jam pritaria didesnis skaičius pirmojo kurso studentų (53 (54,1 proc.)) negu antrojo kurso studentų (36 (41,4 proc.)). Nepaisant to, dauguma (72,4 proc.) pirmojo kurso studentų teigė, kad jiems svarbi galimybė patiems pasirinkti įvairias savarankiškų darbų atsiskaitymo formas. Galima teigti, kad plano sudarymas, tikslų ir rezultatų apibrėžimas kartu su dėstytoju bei galimybė pasirinkti savarankiškų namų darbų atsiskaitymo formas yra svarbesnis pirmojo kurso studentams negu antrojo kurso studentams.

5 lentelė. Veiklos, skatinančios savarankiškumą

Teiginys		I kursas		II kursas		Kritinė reikšmė Z, Vilkoksono kriterijus	P
		Pasisakymų skaičius	Procentinė išraiška	Pasisakymų skaičius	Procentinė išraiška		
1.	Daugiau laisvės ir atsakomybės savarankiškai priimančioms sprendimus mokymosi procese	62	63,3	54	62,1	-0,167	0,867
2.	Įvairius mokymo(-si) metodų pasirinkimas, kuris būtų taikomas mokymosi procese	45	45,9	53	60,9	-2,035	0,042
3.	Galimybė kartu su dėstytoju sudaryti mokymosi planą ir apibrėžti mokymo(-si) tikslus bei rezultatus	53	54,1	36	41,4	-1,721	0,085
4.	Galimybė pačiam pasirinkti įvairias savarankiškų darbų atsiskaitymo formas (referatą, pristatymą, esė, analizę ir t. t.)	71	72,4	56	64,4	-1,179	0,238
5.	Galimybė diskutuoti, pareikšti savo nuomonę ir įsitikinimus nebijant būti kritikuojamam	58	59,2	60	69	-1,378	0,168
6.	Nieko nereikėtų keisti	4	4,1	1	1	-1,224	0,221

Kiekybinio kintamojo neparametrinis palyginimas dviejuose priklausomose imtyse yra statistiškai reikšmingi skirtumai, kuriuos galime matyti suskaičiavę Vilkoksono kriterijaus reikšmę ($p < 0,05$), 2 teiginiui (žr. 5 lentelę). Antrojo kurso studentai pabrėžia įvairesnių mokymo(-si) metodų pasirinkimą, kuris būtų taikomas studijų metu. Jų manymu, tai skatintų studentų savarankiškumą. Pirmojo kurso studentų, pritariančių šiam teiginiui, buvo 45 (45,9 proc.), antrojo kurso studentų – 53 (60,9 proc.).

Taip pat buvo siekiama išsiaiškinti respondentų požiūrį į gebėjimą savarankiškai veikti – čia apibendrinant rezultatus buvo naudojama ranginė skalė. Iš pateiktų šešių teiginių, suskaičiavus Vilkoksono kriterijaus reikšmę ($p = 0,001$, $p < 0,05$), statistiškai reikšmingi skirtumai rasti atsakymuose į 1, 2, 4 ir 6 teiginius (žr. 6 lentelę).

Pirmajam teiginiui, kad iškelti uždaviniai, naudojami studijuojant, atitinka studento pasirengimą ir situaciją, daugiau pritaria antrojo kurso studentų (80,4 proc.) negu pirmojo kurso studentų (64,3 proc.), taigi didėja procentinis atsakymų skaičius. Didesnė dalis (73,6 proc.) studentų, teigusių, kad jiems užtenka laiko iškeltų uždavinių atlikimui, buvo antrojo kurso studentai. Su šiuo teiginiu sutiko nedidelė dalis pirmojo kurso studentų (52,0 proc.). Pasisakymų skaičius panašiai pasiskirstė tarp pirmojo ir antrojo kurso studentų, teigusių, kad sprenddami iškeltus uždavinius jie gali savarankiškai parengti problemų sprendimo būdus: pirmojo kurso studentai sudarė 64,2 proc., antrojo kurso studentai – 69,0 proc. Tačiau didesnė dalis pirmojo kurso studentų negu antrojo kurso studentų dėl šio teiginio neturėjo nuomonės: pirmojo kurso studentai sudarė 23,5 proc., antrojo kurso studentai – 15,0 proc. Taigi galima teigti, kad pirmojo kurso studentams dar sunku atsakyti, ar jie gali savarankiškai rasti problemų sprendimo būdus. Šeštasis teiginys, kad vykdydamas iškeltus uždavinius studentas gali savarankiškai veikti ir pasiekti numatytus rezultatus, parodė nuomonių skirtumą. Didžioji dalis (91,9 proc.) antrojo kurso studentų mano, kad jie gali savarankiškai veikti ir pasiekti numatytus rezultatus, vykdydami iškeltus uždavinius. Dalies (76,5 proc.) pirmojo kurso studentų nuomone, jie dar negali savarankiškai pasiekti studijų metu numatytų rezultatų.

6 lentelė. Gebėjimas savarankiškai veikti

Teiginys	Kritinė reikšmė Z, Vilkoksono kriterijus	p
1. Iškelti mokymosi uždaviniai atitinka mano pasirengimą ir mokymosi situaciją	-2,749	0,006
2. Man pakanka laiko iškeltiems mokymosi uždaviniams atlikti	-3,415	0,001
3. Iškeltų mokymosi uždavinių vykdymas suteikia man galimybę savarankiškai valdyti mokymosi procesą	-0,994	0,320
4. Sprenddamas iškeltus uždavinius, aš galiu savarankiškai parengti problemų sprendimo būdus	-2,152	0,031
5. Iškeltų uždavinių atlikimas taikant įvairius savarankiško mokymosi būdus mane įpareigoja pakartoti ir įtvirtinti įgytas žinias ir mokėjimus	-0,590	0,555
6. Vykdydamas iškeltus uždavinius, aš galiu savarankiškai mokytis ir pasiekti mokymosi rezultatus	-2,199	0,028

Taigi galima teigti, kad pirmojo ir antrojo kurso studentų požiūris į gebėjimo savarankiškai veikti sampratą skiriasi. Antrojo kurso studentų nuomone, svarbu, kad iškelti mokymosi uždaviniai atitiktų studentų pasirengimą ir situaciją, taip pat respondentai mano, kad jiems pakanka laiko iškeltiems uždaviniams įgyvendinti studijų metu, be to, antrakursiai teigia, kad vykdydami išsikeltus uždavinius jie gali savarankiškai veikti ir pasiekti užsibrėžtus mokymosi rezultatus. Pirmojo kurso studentai buvo mažiau užtikrinti šiais savo gebėjimais. Pirmojo ir antrojo kurso studentų požiūris

į tai, kad spręsdami iškeltus uždavinius, jie gali savarankiškai parengti problemų sprendimo būdus, yra beveik vienodas, tačiau didesnė dalis pirmojo kurso studentų neturėjo nuomonės šiuo klausimu.

IŠVADOS

1. Savarankiškos veiklos metu studentas geba priimti sprendimus, kritiškai ir kūrybingai mąstyti, aiškiai suvokti studentų bendruomenės normas ir ribas, savarankiškai pasirinkti tinkamą veiklos pobūdį, numatyti mokymosi tikslus ir pasirinkti tinkamas priemones ir metodus šiems tikslams pasiekti. Savarankiška veikla apima šiuos elementus: a) gebėjimą savarankiškai organizuoti mokymosi procesą, b) gebėjimą valdyti šį procesą, c) gebėjimą vertinti mokymosi procesą ir d) gebėjimą įsivertinti atliekamas veiklas.

2. Universiteto siekiniuose pabrėžiama bendrieji įgūdžiai, bendradarbiavimas, kritiškas mąstymas ir gebėjimas mokytis savarankiškai. Lietuvos nacionalinės kvalifikacijų sąrangos IV ir V lygmens išsilavinimo minimumo cenzas yra vidurinis išsilavinimas, o VI lygmens – aukštojo mokslo išsilavinimas (universitetinis ir neuniversitetinis). Šeštojo lygmens kvalifikacija reikalauja asmens savarankiškumo vykdant veiklas, kurias kartais inicijuoja jis pats. Atliekamos veiklos dažniausiai reikalauja prisiimti didelę atsakomybę. Universitetinės studijos aukštąjį išsilavinimą teikia studentui, kuris geba veikti savarankiškai. Studentas čia turi gebėti planuoti ir kontroliuoti savo veiklą.

3. Atlikus empirinio tyrimo analizę, paaiškėjo, kad:

a) pirmojo kurso studentai pabrėžia savarankiškumą kaip „atradimus“ studijų metu, o antrojo kurso studentų nuomone – tai žinių ir įvairių gebėjimų, būtinų studijuojant, lavinimas.

b) dalis pirmojo kurso studentų savarankišką veiklą studijų metu apibūdina kaip mokymąsi mintinai, mechaniškai atkartojant, tačiau didžioji dalis antrojo kurso studentų gebėjimą veikti savarankiškai suvokia kaip studento gebėjimą planuoti, stebėti, koreguoti ir vertinti savo mokymosi rezultatus ir studijų procesą.

c) pirmojo kurso studentai pabrėžia sukauptą patirtį, kaip vieną iš svarbiausių veiksnių, skatinančių veikti savarankiškai, o antrojo kurso studentai mano, kad siekiant veikti savarankiškai svarbiausias veiksnys yra išankstinio veiksmų plano numatymas.

d) plano sudarymas, tikslų ir rezultatų apsibrėžimas kartu su dėstytoju bei galimybė pasirinkti savarankiškų namų darbų atsiskaitymo formas yra svarbiau pirmojo kurso studentams siekiant veikti savarankiškai; antrojo kurso studentai pabrėžia įvairesnių mokymo(-si) metodų, kurie būtų taikomi studijų metu, pasirinkimą.

e) pirmojo ir antrojo kurso studentų gebėjimo savarankiškai veikti studijų metu samprata skiriasi: antrojo kurso studentų nuomone, iškelti uždaviniai atitinka jų pasirengimą ir situaciją, jiems pakanka laiko iškeltiems uždaviniams atlikti, o vykdydami iškeltus uždavinius antrakursiai gali savarankiškai veikti ir pasiekti numatytus rezultatus. Pirmojo ir antrojo kurso studentų nuomone, siekdami išspręsti iškeltus uždavinius, jie geba savarankiškai numatyti problemų sprendimo variantus.

f) tiek pirmojo, tiek antrojo kurso studentų manymu, studijoms vadovauja ir jas kontroliuoja dėstytojas. Dauguma apklaustų pirmojo ir antrojo kurso studentų teigia, kad jiems lengviau būtų veikti savarankiškai, jeigu tikslai jau būtų suformuluoti, tačiau pats studentas galėtų pasirinkti, kaip tų tikslų siekti.

LITERATŪRA

1. Bitinas B. (2000) *Ugdymo filosofija*. Vilnius: Enciklopedis.
2. Butkienė G., Kepalaitė A. (1996) *Mokymasis ir asmenybės brendimas*. Vilnius: Margi raštai.
3. Carter S. (2008) *Humanism*. Prieiga internetu: <http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=7&hid=112&sid=48f97f8c-2e2b-48eb-8662-7e07776c1223proc.40sessionmgr107>. Tikrinta: 2009-01-09.
4. Jarvis P. (2001) *Mokymosi paradoksai*. Kaunas: VDU.
5. Laužackas R., Tütlys V. (2007) Modelling the national qualifications framework of Lithuania into the European qualifications framework. *European journal of vocational training*. No. 42, 43. Cedefop.
6. *Lietuvos aukštasis mokslas. Baltoji knyga*, 1999. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija.
7. *Lietuvos nacionalinės kvalifikacijų sistemos koncepcija*, 2007. Vilnius: Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba.
8. *Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas* (2008). Kaunas.
9. Linkaitytė G. M. (2003) Lietuvos suaugusiųjų švietimo naujovės: kontekstas ir patirtis. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*. Nr. 6. Kaunas: VDU.
10. Merriam S. H., Caffarella R. S. (1999) *Learning in Adulthood. A Comprehensive Guide*. San Francisco: Jossey – Bass.
11. Muijs D., Reynolds D. (2005) *Effective teaching. Evidence and practice*. London: Saga Publications.
12. Pukevičiūtė V. J. (2007) Mokymosi mokytis kompetencijos ugdymo aspektai. *Acta Pedagogica Vilnensia*. Vilnius. 17–25.
13. Rajeckas V. (2004) *Pedagogikos pagrindai*. Vilnius: VPU.
14. Sahlberg P. (2003) *Kaip suprantamas mokymasis*. Helsinkio universitetas.
15. Sellin B. (2007). The proposal for European Qualifications Framework. Making it a reality – possibilities and limitations. *European journal of vocational training*. No. 42, 43. Cedefop.
16. Šalkauskis S. (2005) *Raštai*. T. VIII. Vilnius: Mintis.
17. Teresevičienė M., Oldroyd D., Gedvilienė G. (2004) *Suaugusiųjų mokymasis*. Kaunas: VDU.
18. Zuzevičiūtė V. (2005) *Suaugusiųjų mokymosi poreikiai*. Kaunas: VDU.
19. Zuzevičiūtė V., Teresevičienė M. (2007) *Universitetinės studijos mokymosi visą gyvenimą perspektyvoje*. Monografija. Kaunas: VDU.

SUMMARY

At school schoolchildren are encouraged to learn self-dependently; however, they have to comply with the requirements of teaching programmes and curricula. At university the need for independent study becomes particularly important as students have to study independently more because studying is essentially different from learning in terms of depth and appropriate level of independence. It is only having started studies at university that lack of ability and skills to act independently, i.e. to learn independently, emerge.

Problem. The independence level of learners who have started their university studies is very different. Thus it is important to analyze the conception of independent activity level that makes influence on further learning success and learners' activities and find out how the first year students understand the concept of self-independence in learning and how this attitude changes during the studies. It is also important to determine what elements of the self-independent learning are perceived by the students as an independent activity.

The object is the conception of self-independent learning perceived by the students of Social Science Faculty.

The aim is to clarify students' conception of independent activity at university studies in Social Sciences.

KEY WORDS:

university studies, student, ability to act autonomously, level of autonomy

ĮTEIKTA 2010 m. vasario mėn.

Dr. Ilona TANDZEGOLSKIENĖ

Socialinių mokslų (edukologija) daktarė
Vytauto Didžiojo universitetas
Socialinių mokslų fakultetas
Edukologijos katedros lektorė
Mokslinių interesų sritys: kvalifikacijų ir
kompetencijų tyrimai, aukštojo mokslo
kvalifikacijos ir mokslo laipsniai,
mokymosi kultūra.

Vytauto Didžiojo universitetas
Socialinių mokslų fakultetas
K. Donelaičio g. 52-402
LT-4244 Kaunas, Lietuva
i.tandzegolskiene@ukc.vdu.lt

Dr. Aušra RUTKIENĖ

Vytauto Didžiojo universitetas
Socialinių mokslų fakultetas
Edukologijos katedros docentė
Mokslinių interesų sritys: tyrimų
edukologijoje metodai, kiekybinių tyrimų
rezultatų apdorojimo metodai,
nuotolinis mokymas.

Vytauto Didžiojo universitetas
Socialinių mokslų fakultetas
K. Donelaičio g. 58
LT-4244 Kaunas, Lietuva
a.rutkiene@smf.vdu.lt

Rita PILECKAITĖ

Vytauto Didžiojo universitetas
Profesinio rengimo studijų centro referentė

Vytauto Didžiojo universitetas
Profesinio rengimo studijų centras
K. Donelaičio g. 52-402
LT-4244 Kaunas, Lietuva
r.pileckaite@smf.vdu.lt

Lietuvių kalbos redaktorė Ingrida Balčiūnienė